

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG THỰC HIỆN LUẬN VĂN, LUẬN ÁN TRONG ĐÀO TẠO SAU ĐẠI HỌC

Nguyễn Thị Tuyết Hạnh¹

Tóm tắt. Thực hiện luận văn, luận án là một giai đoạn trong quá trình đào tạo sau đại học. Việc người học nắm vững phương pháp luận nghiên cứu khoa học, vận dụng hợp lý trong thực hiện đề tài nghiên cứu, dưới sự định hướng của cán bộ hướng dẫn khoa học, sẽ nâng cao chất lượng luận văn, luận án. Tuy nhiên thời gian qua, chất lượng thực hiện luận văn, luận án của một bộ phận người học là vấn đề được phản ánh trên nhiều kênh thông tin khác nhau cần được quan tâm xem xét để có giải pháp cải thiện. Bằng phương pháp nghiên cứu tài liệu thứ cấp kết hợp với tổng kết kinh nghiệm thực tiễn, bài viết khái quát một số vấn đề cơ bản của nghiên cứu khoa học, yêu cầu trong thực hiện luận văn, luận án và những sai lầm người học cần tránh để thực hiện luận văn, luận án nghiêm túc, đúng yêu cầu. Theo đó nâng cao chất lượng thực hiện luận văn, luận án, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo.

Từ khóa: Luận văn, luận án, nghiên cứu khoa học, thực hiện, chất lượng.

1. Đặt vấn đề

Trong đào tạo sau đại học, bên cạnh việc học các học phần hay các chuyên đề trong chương trình đào tạo của mỗi ngành, người học phải thực hiện Luận văn (đối với đào tạo thạc sĩ), Luận án (đối với đào tạo tiến sĩ). Thông qua thực hiện luận văn, luận án, người học học tập, thực hành vận dụng các phương pháp nghiên cứu khoa học để hoàn thành công trình nghiên cứu khoa học. Luận văn, luận án vừa phải thể hiện những ý tưởng khoa học của tác giả, vừa phải thể hiện kết quả của quá trình tập sự nghiên cứu khoa học. Luận văn, luận án trình bày có hệ thống về một vấn đề khoa học hoặc công nghệ nhằm rèn luyện về phương pháp và kỹ năng nghiên cứu khoa học cho người học; Thể hiện kết quả nâng cao kiến thức của một giai đoạn học tập; thể hiện năng lực bảo vệ kết quả nghiên cứu của mình trước hội đồng chấm. Với ý nghĩa như vậy, người học khi thực hiện luận văn, luận án cần chuẩn bị không chỉ những nội dung khoa học liên quan, mà phải biết vận dụng những kiến thức về phương pháp luận nghiên cứu khoa học. Qua thực hiện thành công luận văn, luận án, người học được ghi nhận đạt tới một trình độ học vấn và phương pháp làm việc khoa học cao hơn.

Tuy nhiên, thời gian qua, chất lượng luận văn, luận án là vấn đề nhận được nhiều sự quan tâm của xã hội, có nhiều vấn đề cần được xem xét, thay đổi từ góc độ người học, đến người hướng dẫn khoa học và trong quản lý hoạt động đào tạo. Bằng nghiên cứu dữ liệu thứ cấp và tổng kết kinh nghiệm thực tiễn, trong khuôn khổ bài viết này, người viết trình bày khái quát những điểm cơ bản trong thực hiện đề tài luận văn, luận án và một số sai lầm người học cần tránh để thực hiện luận văn, luận án tốt hơn, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo.

Ngày nhận bài: 08/11/2024. Ngày chỉnh sửa: 27/11/2024. Ngày nhận đăng: 05/12/2024.

¹ Khoa Quản lý, Học viện Quản lý Giáo dục

Tác giả liên hệ: Nguyễn Thị Tuyết Hạnh. Địa chỉ e-mail: hanhbang@gmail.com

2. Một số vấn đề cơ bản trong thực hiện luận văn khoa học

2.1. Bản chất của nghiên cứu khoa học và phương pháp luận nghiên cứu khoa học trong thực hiện luận văn khoa học

Trước khi viết một luận văn, luận án, người học cần phải hiểu rõ bản chất của nghiên cứu khoa học và phải có những kiến thức cần thiết về phương pháp luận nghiên cứu khoa học.

Bản chất của nghiên cứu khoa học là hoạt động sáng tạo của các nhà khoa học nhằm nhận thức thế giới, khám phá thế giới, tạo ra hệ thống tri thức có giá trị để sử dụng vào cải tạo thế giới [2]. Mục đích của nghiên cứu khoa học là tìm tòi, khám phá bản chất và các quy luật vận động của thế giới, tạo ra thông tin mới, nhằm ứng dụng chúng vào sản xuất vật chất hay tạo ra những giá trị tinh thần hay giải quyết những vấn đề của thực tiễn để thỏa mãn nhu cầu cuộc sống của con người. Nghiên cứu khoa học không chỉ là nhận thức thế giới mà còn cải tạo thế giới. Sản phẩm của nghiên cứu khoa học là hệ thống thông tin mới về thế giới và về những giải pháp cải tạo thế giới, khoa học luôn hướng tới cái mới. Nhiều ý tưởng khoa học độc đáo đi trước thời đại và có giá trị dẫn dắt sự phát triển. Giá trị của khoa học được quyết định bởi tính thông tin, tính ứng dụng và sự đáp ứng nhu cầu của cuộc sống. Thông tin khoa học phải có tính khách quan, có độ tin cậy, có thể kiểm tra được bằng các phương pháp khác nhau. Quá trình nghiên cứu khoa học diễn ra phức tạp, luôn chứa đựng những mâu thuẫn, liên tục xuất hiện những xu hướng, các trường phái lý thuyết, các giả thuyết, các dự báo khác nhau, thậm chí trái ngược nhau [2, 5].

Thực tiễn nghiên cứu khoa học đã chỉ ra rằng, không có lý luận đầy đủ về phương pháp nhận thức, không được trang bị các kỹ năng nghiên cứu khoa học thì không thể có công trình khoa học giá trị, không thể có sự phát triển lý luận khoa học [6]. Phương pháp luận nghiên cứu khoa học là lý thuyết về phương pháp nghiên cứu khoa học, lý thuyết về con đường nhận thức, khám phá, cải tạo thế giới. Phương pháp nghiên cứu khoa học là phạm trù trung tâm của phương pháp luận nghiên cứu khoa học. Phương pháp không chỉ là vấn đề lý luận mà còn là vấn đề có ý nghĩa thực tiễn, chính phương pháp góp phần quyết định thành công của mọi quá trình nghiên cứu khoa học. Bản chất của phương pháp nghiên cứu khoa học chính là việc người nghiên cứu sử dụng một cách có ý thức các quy luật vận động của đối tượng như một phương tiện để khám phá chính đối tượng đó. Phương pháp nghiên cứu là con đường dẫn nhà nghiên cứu đạt tới mục đích sáng tạo. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của phương pháp nghiên cứu khoa học thể hiện ở chỗ [4,5]: (1) Phương pháp luôn gắn với chủ thể nghiên cứu (yếu tố chủ quan) và đối tượng nghiên cứu (yếu tố khách quan); (2) Phương pháp có tính mục đích. Mục đích nghiên cứu chỉ đạo việc tìm tòi và lựa chọn phương pháp nghiên cứu; (3) Phương pháp nghiên cứu gắn chặt với nội dung nghiên cứu. Phương pháp là hình thức vận động của nội dung. Nội dung nghiên cứu quy định phương pháp nghiên cứu. Trong mỗi đề tài khoa học có một số phương pháp nghiên cứu cụ thể, trong mỗi ngành khoa học có một hệ phương pháp đặc trưng; (4) Phương pháp nghiên cứu có cấu trúc đặc biệt, đó là một hệ thống các thao tác được sắp xếp theo một chương trình tối ưu. Sự thành công nhanh hay không của một hoạt động nghiên cứu chính là phát hiện được hay không logic tối ưu của các thao tác hoạt động và biết sử dụng nó một cách có ý thức; (5) Phương pháp nghiên cứu khoa học luôn cần có các công cụ hỗ trợ, cần có các phương tiện kỹ thuật hiện đại với độ chính xác cao. Căn cứ vào đối tượng nghiên cứu mà người nghiên cứu lựa chọn phương pháp nghiên cứu, theo yêu cầu của phương pháp nghiên cứu mà chọn các phương tiện phù hợp.

Phương pháp luận nghiên cứu khoa học khẳng định phương pháp nghiên cứu khoa học không những nằm trong logic nhận thức mà còn thể hiện trong cấu trúc nội dung một công trình khoa học. Phương pháp nghiên cứu khoa học một mặt xác định các bước đi trong tiến trình nghiên cứu một đề tài khoa học, mặt khác còn phải xác định được cấu trúc logic nội dung của công trình khoa học đó. Ngoài ra, phương pháp luận nghiên cứu khoa học cũng chú ý đến phương pháp tổ chức, quản lý hoạt động nghiên cứu khoa học và công nghệ, coi đó là một khâu ứng dụng các thành tựu khoa học nhằm nâng cao tiềm lực khoa học và tổ chức quá trình nghiên cứu khoa học đạt hiệu quả cao [6].

2.2. Lựa chọn đề tài luận văn khoa học lĩnh vực khoa học giáo dục

Trong đào tạo sau đại học, người học có thể chọn đề tài nghiên cứu cho LUẬN VĂN, LUẬN ÁN dựa trên tìm hiểu tình hình và yêu cầu phát triển của lĩnh vực chuyên môn trong thực tế để xác định một hướng nghiên cứu thích hợp, trên cơ sở trả lời các câu hỏi [5]:

- Đề tài có ý nghĩa khoa học hay không?
- Đề tài có ý nghĩa thực tiễn hay không?
- Đề tài có cấp thiết phải nghiên cứu hay không?
- Có đủ điều kiện đảm bảo cho việc hoàn thành luận văn, luận án không?

Người học cần lưu ý: đề tài luận văn, luận án dù có nhiều ý nghĩa khoa học, thực tiễn, cấp thiết nhưng nếu không có đủ điều kiện cần thiết để thực hiện như: nguồn cung cấp thông tin, tư liệu, tài liệu khoa học, quỹ thời gian, thiên hướng khoa học của người hướng dẫn... thì cũng khó thực hiện.

Lựa chọn được vấn đề nghiên cứu phù hợp là khâu quan trọng, nhưng đặt tên đề tài nghiên cứu cũng quan trọng không kém. Tên đề tài nghiên cứu phải phản ánh một cách chính xác đối tượng nghiên cứu, khách thể nghiên cứu, có hàm chứa nội dung và phạm vi nghiên cứu. Tên một đề tài nghiên cứu khoa học khác với tên một bài báo khoa học, một chuyên đề khoa học, một tiểu luận hay một báo cáo tổng quan. Tên một đề tài khoa học chỉ được mang một ý nghĩa hết sức rõ ràng, không được phép hiểu hai hoặc nhiều nghĩa.

2.3. Xây dựng đề cương nghiên cứu của luận văn khoa học

Khi bắt tay vào nghiên cứu một đề tài khoa học thì một thao tác rất quan trọng người học không được bỏ qua là phải xây dựng đề cương nghiên cứu. Đề cương nghiên cứu là văn bản dự kiến các bước đi và nội dung của công trình nghiên cứu khoa học.

Đối với thực hiện luận văn thạc sĩ hay luận án tiến sĩ khi xây dựng đề cương nghiên cứu cần làm rõ những nội dung chủ yếu sau:

Tên đề tài: Cần chính xác hóa tên đề tài, thường được diễn đạt bằng một câu ngữ pháp ngắn gọn, cô đọng, bao quát được đối tượng nghiên cứu, khách thể nghiên cứu, có hàm chứa nội dung và phạm vi nghiên cứu.

Lý do chọn đề tài (hay tính cấp thiết của vấn đề nghiên cứu): Phần này yêu cầu người học phải trình bày rõ ràng, tường minh những lý do nào khiến tác giả chọn đề tài để nghiên cứu. Các câu hỏi cần trả lời như: “Tại sao cần nghiên cứu?” và “Nghiên cứu để làm gì?”. Phải làm rõ việc nghiên cứu đề tài này là cần thiết về mặt lý luận và là một đòi hỏi của thực tiễn. Thông thường, lý do chọn đề tài các luận văn, luận án thuộc nhóm ngành khoa học giáo dục thường xuất phát từ những yêu cầu của thực tế đối với hoạt động dạy học, giáo dục hay quản trị cơ sở giáo dục (phát triển đội ngũ, quản trị cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ trong dạy học, giáo dục; quản trị chất lượng; quản trị tài chính; kiểm tra, thanh tra trong giáo dục; quản lý phối hợp giữa nhà trường- gia đình- xã hội trong dạy học, giáo dục học sinh;...) và thường gắn với các công việc mà người học đảm nhiệm. Lý do chọn đề tài có thể xuất phát từ việc phát hiện các thiếu sót trong nghiên cứu lý thuyết chuyên ngành cần bổ xung hoặc từ việc nhận diện được những vấn đề tồn tại, những hạn chế, bất cập trong hoạt động của cơ sở giáo dục hay của cơ quan quản lý giáo dục mà người học chứng kiến hoặc được đề cập trong các hội thảo, các phương tiện thông tin đại chúng... cần giải quyết trong thực tế nhưng chưa được xem xét đầy đủ, chưa có đủ các giải pháp hay biện pháp cần thiết để khắc phục trong những điều kiện nhất định. Theo đó, việc thực hiện nghiên cứu đề tài mà người học chọn sẽ làm rõ hơn khía cạnh lý luận hay làm rõ nguyên nhân của các bất cập, đề xuất cách thức giải quyết, khắc phục hạn chế, đem lại lợi ích cho hiện tại và tương lai của khoa học chuyên ngành và thực tiễn.

Mục tiêu nghiên cứu và mục đích nghiên cứu

Mục tiêu nghiên cứu là kết quả mong đợi cần đạt được về nội dung mà người nghiên cứu vạch ra để định hướng nỗ lực tìm kiếm. Mục tiêu của một luận văn, luận án thuộc lĩnh vực khoa học giáo dục thường là tìm tòi làm rõ bản chất của một sự kiện hay hiện tượng mới trong giáo dục, quản lý giáo dục hoặc tìm những giải pháp nhằm nâng cao chất lượng một hoạt động thực tế nào đó trong lĩnh vực giáo dục. Mục tiêu nghiên

cứ trả lời câu hỏi: “Làm được cái gì?”. Mỗi đề tài, tùy theo phạm vi nghiên cứu, phải xác định rõ mục tiêu nghiên cứu. Mục tiêu sẽ hướng dẫn các bước đi chiến lược của công trình nghiên cứu để đạt tới mục đích cuối cùng.

Mục đích nghiên cứu là ý nghĩa thực tiễn của nghiên cứu, là đối tượng phục vụ của sản phẩm nghiên cứu. Mục đích nghiên cứu trả lời câu hỏi: “Nhằm vào việc gì?”, “Để phục vụ cho cái gì?”.

Đối tượng nghiên cứu, khách thể nghiên cứu, đối tượng khảo sát

Đối tượng nghiên cứu là bản chất sự vật hoặc hiện tượng cần được xem xét và làm rõ trong nhiệm vụ nghiên cứu. Đối tượng nghiên cứu là câu trả lời cho câu hỏi: “Nghiên cứu cái gì?”.

Khách thể nghiên cứu là vật mang đối tượng nghiên cứu, là hệ thống sự vật tồn tại khách quan trong các mối liên hệ mà người nghiên cứu cần khám phá. Khách thể nghiên cứu chính là nơi chứa đựng những câu hỏi mà người nghiên cứu cần tìm hiểu, trả lời câu hỏi: “. . . ở đâu? . . . của cái gì? . . . gắn với cái gì? . . .”

Đối tượng khảo sát là một bộ phận đủ đại diện của khách thể nghiên cứu được người nghiên cứu lựa chọn để xem xét phù hợp với thời gian và kinh phí thực hiện luận văn, luận án.

Mỗi đề tài nghiên cứu một vấn đề, cũng có nghĩa là mỗi đề tài có một đối tượng nghiên cứu. Như vậy, xác định đối tượng nghiên cứu là xác định cái trung tâm cần khám phá của một đề tài nghiên cứu khoa học.

Khách thể đồng nghĩa với môi trường của đối tượng đang cần xem xét. Xác định đối tượng là xác định cái trung tâm, còn xác định khách thể là xác định cái giới hạn chứa đựng cái trung tâm, cái giới hạn mà đề tài không được phép vượt qua. Do đó xác định khách thể và đối tượng nghiên cứu là thao tác bản chất của quá trình nghiên cứu khoa học.

Giả thuyết khoa học là mô hình giả định, một dự đoán về bản chất của đối tượng nghiên cứu. Hay giả thuyết khoa học là câu trả lời giả định cho các câu hỏi nghiên cứu. Một công trình khoa học về thực chất là chứng minh một (hay một vài) giả thuyết khoa học. Do đó xây dựng giả thuyết là thao tác quan trọng của mỗi công trình khoa học. Giả thuyết có chức năng tiên đoán bản chất sự kiện hay hiện tượng, đồng thời là chức năng chỉ đường để khám phá đối tượng nghiên cứu. Giả thuyết khoa học phải bảo đảm các yêu cầu sau: (i) có tính thông tin về sự kiện, nghĩa là có khả năng giải thích được sự kiện cần nghiên cứu; (ii) có thể kiểm chứng được bằng thực nghiệm [4].

Nhiệm vụ nghiên cứu. Xuất phát từ mục tiêu và giả thuyết khoa học, mỗi đề tài phải xác định các nhiệm vụ nghiên cứu cụ thể. Một luận văn, luận án thường có 3 nhiệm vụ chính: Xây dựng cơ sở lý thuyết khoa học của vấn đề nghiên cứu; Phân tích làm rõ bản chất và quy luật vận động của đối tượng nghiên cứu trong thực tiễn; Đề xuất những giải pháp ứng dụng để cải tạo thực tiễn.

Phạm vi nghiên cứu. Không phải đối tượng nghiên cứu và khách thể nghiên cứu nào cũng cần xem xét, nghiên cứu một cách toàn diện trong mọi thời gian và không gian, mà nó có thể được giới hạn nghiên cứu trong một phạm vi nhất định: Về quy mô của đối tượng, không gian của sự vật, thời gian của tiến trình của sự vật;

Xác định phạm vi nghiên cứu của đề tài là thao tác logic xác định giới hạn về thời gian, không gian, những vấn đề, những số liệu cần điều tra, quan sát, nghiên cứu phát hiện, . . . Hay nói cách khác, phạm vi nghiên cứu của đề tài là giới hạn mà đề tài phải thực hiện. Xác định phạm vi nghiên cứu của đề tài là thao tác quan trọng giúp cho việc nghiên cứu đi đúng trọng tâm, không lệch hướng và người học có đủ khả năng thực hiện trong khoảng thời gian và ngân quỹ cho phép.

Cơ sở phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu. Đề tài khoa học được tiến hành nghiên cứu phải dựa trên những quan điểm tư tưởng nhất quán. Nhờ đó mà công trình khoa học có thể đi tới chân lý khách quan. Do đó người nghiên cứu phải trình bày đầy đủ và rõ ràng phương pháp tiếp cận đối tượng nghiên cứu và cơ sở phương pháp luận mà tác giả dựa vào để nghiên cứu. Để tiến hành nghiên cứu luận văn, luận án, người nghiên cứu phải sử dụng phối hợp các phương pháp nghiên cứu cụ thể. Các phương pháp được vận dụng hợp lý, phù hợp với đề tài nghiên cứu sẽ bảo đảm kết quả nghiên cứu có độ tin cậy, có hàm lượng khoa học, giúp đạt được mục tiêu nghiên cứu. Vì vậy, trong đề cương nghiên cứu, người học phải trình bày các phương pháp dự kiến sử dụng, ý đồ và kỹ thuật sử dụng chúng.

Những luận điểm bảo vệ (luận đề). Thường phải có trong luận án. Luận điểm bảo vệ là những luận đề quan trọng, những tư tưởng cốt lõi của đề tài. Nhờ có nó mà công trình khoa học có thể đứng vững và bảo vệ được. Luận điểm bảo vệ được trình bày khái quát, cô đọng, chứa đựng những thông tin quan trọng nhất của đề tài. Trong thực hiện luận án, câu hỏi nghiên cứu- giả thuyết khoa học- luận điểm bảo vệ phải logic với nhau.

Điểm mới của đề tài. Điểm mới của một công trình nghiên cứu khoa học là những thông tin khoa học mà tác giả của công trình là người đầu tiên tìm ra hoặc kiến tạo. Chúng có giá trị đối với lý luận và thực tiễn. Cái mới của đề tài có thể là phát hiện mới, góp phần bổ sung, phát triển, hoàn thiện, hệ thống hóa lý thuyết hiện có, hoặc có thể là đề xuất những giải pháp ứng dụng lý thuyết vào thực tiễn mà trước đó chưa ai đề xuất. Mỗi đề tài phải có cái mới, đó chính là giá trị thực sự của công trình nghiên cứu khoa học, là điều kiện để đề tài nghiên cứu được bảo vệ thành công.

Cơ cấu nội dung nghiên cứu. Trong đề cương nghiên cứu, yêu cầu phải trình bày một cấu trúc logic nội dung dự kiến phù hợp với phương pháp nghiên cứu của luận văn, luận án. Để làm việc này, người học phải nghiên cứu công phu nhiều tài liệu tham khảo và đồng thời phải có khả năng tưởng tượng, sáng tạo, dự kiến một mô hình cho báo cáo kết quả nghiên cứu sau này. Một báo cáo kết quả nghiên cứu khoa học, ngoài phần mở đầu và kết luận, ít nhất có 3 chương với cơ cấu nội dung được trình bày cụ thể tới từng tiểu mục.

2.4. Đánh giá kết quả nghiên cứu

Một luận văn, luận án thường được đánh giá theo các tiêu chí sau:

- Tính cấp thiết, ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài luận văn, luận án;
- Tính mới trong khoa học;
- Sự phù hợp của tên đề tài với nội dung luận văn, luận án và phù hợp với mã ngành đào tạo;
- Sự không trùng lặp của kết quả nghiên cứu với các nghiên cứu đã được công bố trước đó;
- Sự phù hợp và độ tin cậy của các phương pháp nghiên cứu được sử dụng để triển khai luận văn, luận án;
- Các kết quả nghiên cứu được xem xét ở tính chuẩn xác và tính hệ thống của các cơ sở lý thuyết khoa học; Tính đúng đắn về phương pháp luận khoa học; Khả năng ứng dụng vào thực tiễn. Trong đó, tiêu chí về khả năng ứng dụng vào thực tiễn, trong đánh giá chất lượng các luận văn, luận án có thể không yêu cầu cao như đối với các đề tài nghiên cứu khoa học thực tế, vì các luận văn, luận án chỉ là các công trình mà người học tập sự nghiên cứu khoa học với những đặc thù của yêu cầu đào tạo trong các cơ sở giáo dục.

Ngoài ra, khi đánh giá chất lượng khoa học của luận văn thạc sĩ cần có sự phân biệt giữa yêu cầu của luận văn trong chương trình đào tạo theo định hướng nghiên cứu hay đề án trong chương trình đào tạo theo định hướng ứng dụng. Đối với đề án trong đào tạo thạc sĩ theo chương trình định hướng ứng dụng cần quan tâm đến việc người học đề xuất kế hoạch hành động thực hiện giải pháp trong đề án để giải quyết vấn đề, kế hoạch này phải được trình bày rõ ràng, hợp lý các hoạt động cụ thể, nhân sự, thời gian, kinh phí [3].

3. Những sai lầm người học cần tránh trong thực hiện luận văn khoa học

Thứ nhất, sai lầm trong lựa chọn vấn đề nghiên cứu và đặt tên đề tài.

Một bộ phận không nhỏ người học chưa thực hiện lựa chọn vấn đề nghiên cứu trên cơ sở phát hiện khoảng trống trong nghiên cứu thông qua đọc các tài liệu khoa học liên quan để phát hiện các thiếu sót trong nghiên cứu lý thuyết chuyên ngành cần bổ sung hoặc từ việc nhận diện được những vấn đề tồn tại, những hạn chế, bất cập trong hoạt động của cơ sở giáo dục hay của cơ quan quản lý giáo dục mà người học chứng kiến hoặc được đề cập trong các hội thảo, các phương tiện thông tin đại chúng... cần giải quyết trong thực tế nhưng chưa được xem xét đầy đủ để các giải pháp hay biện pháp khắc phục trong những điều kiện nhất định, mà lại chọn đề tài theo hướng xem xét trước đó đã có ai thực hiện mà mình có thể “bắt chước”. Từ đó dẫn đến không phát triển được năng lực nghiên cứu khoa học hoặc để tránh trùng lặp, người học có thể cắt gọt hay thay đổi cách biểu đạt dẫn đến sản phẩm nghiên cứu thiếu tính logic, không đảm bảo chất lượng khoa học.

Khi đặt tên đề tài, một bộ phận người học vẫn gặp phải các sai lầm như:

- Tên đề tài không ghi rõ hoặc làm rõ đối tượng nghiên cứu, khách thể nghiên cứu.
- Tên đề tài dùng những cụm từ có độ bất định cao về thông tin. Ví dụ: “Tìm hiểu về”..., “Một số biện pháp”..., “Một số vấn đề”...
- Tên đề tài lạm dụng những cụm từ chỉ mục đích. Ví dụ: để... , nhằm góp phần... ,

Mặc dù những điều này đã được khuyến cáo trong quá trình học tập học phần phương pháp nghiên cứu khoa học giáo dục, nhưng việc sử dụng tùy tiện các cụm từ này thường xảy ra trong những trường hợp người học chưa hiểu và chưa nắm chắc đối tượng nghiên cứu cũng như nội dung nghiên cứu cần giải quyết.

Thứ hai, xem nhẹ việc làm đề cương nghiên cứu. Không ít người học khi làm đề cương nghiên cứu gần như không đọc một tài liệu khoa học nào liên quan đến vấn đề mà họ chọn, chỉ là lấy một luận văn, luận án trước đó với đề tài tương tự để sửa thành đề cương của mình với các tài liệu tham khảo không được cập nhật hoặc không liên quan đến vấn đề nghiên cứu. Sau khi được tiểu ban tư vấn đề cương, không chú tâm hoàn thiện lại đề cương nghiên cứu rồi mới triển khai thực hiện các bước tiếp theo. Thậm chí số ít học viên khi thực hiện luận văn, luận án lại không bám vào đề cương nghiên cứu.

Thứ ba, chưa thấy được tầm quan trọng của việc xây dựng khung lý thuyết khoa học. Một bộ phận không nhỏ nghĩ rằng khung lý thuyết là lấy từ các tài liệu khoa học đã có, các luận văn, luận án trước đó đã làm và bảo vệ đạt yêu cầu rồi chỉ cần làm theo đó là được, thậm chí sao chép, thiếu cập nhật các thông tin khoa học mới, nguồn dẫn không chính xác... Hệ thống khái niệm công cụ nghiêng về liệt kê, chưa quan tâm nhiều đến thao tác làm rõ nội hàm, ngoại diên của khái niệm và trình bày đồng tâm, đồng trục. Điểm yếu nhất trong xây dựng khung lý thuyết khoa học của không ít người học là chưa hiểu đúng về cách tiếp cận và không lựa chọn được cách tiếp cận phù hợp để triển khai nghiên cứu.

Thứ tư, lựa chọn và trình bày phương pháp nghiên cứu khoa học chưa tường minh, kỹ năng thiết kế công cụ khảo sát hạn chế, chưa xác định được cần thu thập những thông tin gì, từ nhóm đối tượng nào, đặt câu hỏi thế nào, sử dụng thang đo ra sao dẫn đến kết quả khảo sát chưa phản ánh đúng thực tiễn vấn đề nghiên cứu. Chưa kết hợp tốt các phương pháp nghiên cứu để có các kết quả nghiên cứu tin cậy. Hàm lượng khoa học trong nghiên cứu thực tiễn còn thấp, chủ yếu nhắc lại các dữ liệu đã có trong các bảng biểu mà thiếu các bàn luận cần thiết. Rút ra nhận định chung về thực trạng vấn đề nghiên cứu chưa bám vào kết quả khảo sát. Phân tích nguyên nhân chưa chú ý đến đầy đủ các nguyên nhân chủ quan, khách quan để có cơ sở cho đề xuất cách giải quyết, khắc phục các hạn chế;

Thứ năm, trình bày các nguyên tắc đề xuất biện pháp/giải pháp còn hình thức; Cách giải quyết vấn đề đôi khi còn phiến diện, chưa thể hiện tính logic chặt chẽ giữa khung lý thuyết (luận cứ), thực trạng (luận chứng) và chưa gắn với chủ thể thực hiện được các biện pháp/ giải pháp đó.

Ngoài ra, trong trình bày tổng quan còn có tính liệt kê, thiếu bàn luận, văn phong diễn đạt chưa thật khoa học, kết luận chương viết như tóm tắt lại các mục... Tất cả các sai lầm này, nếu người học không ý thức được để rút kinh nghiệm và khắc phục sẽ dẫn đến chất lượng luận văn, luận án thấp.

Cạnh đó, các quan niệm và cách làm chưa thống nhất về: cơ cấu nội dung, phương pháp nghiên cứu và hình thức trình bày giữa các cơ sở có cùng ngành đào tạo cũng đang tạo ra những rào cản trong thực hiện và đánh giá luận văn, luận án. Do đó, cần có những thay đổi trong các khâu làm luận văn, luận án và đánh giá luận văn, luận án, loại bỏ tâm lý buông xuôi, ngại va chạm, tranh luận, làm rõ đúng/sai trước những quan điểm và cách làm khác nhau, trong hướng dẫn và đánh giá luận văn, luận án [4]. Từ đó dần đi đến một sự thống nhất, một chuẩn mực tương đối, định hướng cho việc đào tạo và hướng dẫn người học thực hiện luận văn, luận án, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo sau đại học.

4. Kết luận

Việc đào tạo sau đại học ở các cơ sở giáo dục đại học đến nay không còn là vấn đề mới; Tuy nhiên, trong xã hội, thậm chí ngay cả những người làm công tác đào tạo sau đại học, đôi khi cũng còn những băn khoăn, lo lắng về chất lượng đào tạo sau đại học, từ khâu tuyển sinh, học tập, giảng dạy, quản lý, đến khâu làm luận

văn, luận án và đánh giá tốt nghiệp. Bài viết chỉ khái quát luận văn, luận án và chỉ ra các sai lầm cần tránh đối với người học để giúp bản thân người học nhận thức thêm, có trách nhiệm và nghiêm túc hơn trong quá trình thực hiện luận văn, luận án; các cơ sở đào tạo, cán bộ hướng dẫn có những chỉ dẫn thêm cho người học, quán triệt các yêu cầu của thực hiện luận văn, luận án ngay từ đầu khóa đào tạo để người học biết và thực hiện, góp phần nâng cao chất lượng thực hiện luận văn, luận án.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Hồ Tú Bảo (2017). Về bản chất và yêu cầu của đào tạo thạc sĩ và tiến sĩ, Viện Công nghệ Thông tin, Viện Khoa học và Công nghệ Việt Nam
- [2] Vũ Cao Đàm (2005). Phương pháp luận nghiên cứu khoa học, NXB Khoa học-Kỹ thuật, Hà Nội
- [3] Nguyễn Thị Tuyết Hạnh (2023). Đảm bảo chất lượng đào tạo thạc sĩ chuyên ngành quản lý giáo dục theo chương trình định hướng ứng dụng, Kỷ yếu HT quốc tế về Đảm bảo chất lượng trong đào tạo sau đại học theo định hướng ứng dụng- NXB Khoa học xã hội
- [4] Ngô Thế Thi (2017). Nâng cao chất lượng luận văn khoa học – kết quả của quá trình đào tạo sau đại học, Tạp chí Kiến trúc số 7/2017
- [5] Nguyễn Văn Tuấn (2007). Phương pháp nghiên cứu khoa học giáo dục, Trường ĐHSP kỹ thuật TP. Hồ Chí Minh.
- [6] Trần Đình Tuấn (2024). Tìm hiểu về phương pháp luận nghiên cứu khoa học, Tạp chí Giáo chức Việt Nam (tạp chí điện tử), <https://tapchigiaochuc.com.vn>

ABSTRACT

Improving the quality of thesis and dissertation implementation in postgraduate education

Writing a thesis or dissertation is a stage in postgraduate education. When students master the scientific research methodology and apply it appropriately in carrying out their research topics, under the guidance of scientific advisors, the quality of their thesis or dissertation will be improved. However, in recent times, the quality of thesis and dissertation implementation by some students has been an issue reflected in various information channels, which needs attention and consideration to find solutions for improvement. Using secondary document research combined with practical experience summary, this article outlines some basic issues of scientific research, requirements for writing a thesis or dissertation, and common mistakes that students should avoid in order to carry out their thesis or dissertation seriously and according to the requirements. This will enhance the quality of thesis and dissertation implementation and contribute to improving the quality of education.

Keywords: *Thesis, dissertation, scientific research, implementation, quality.*